

SPIS TREŚCI

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW	13
UWAGI WSTĘPNE	15
Rozdział I. NAZWA I RYS HISTORYCZNY. POJĘCIE DYPLOMACJI ORAZ POJĘCIE, ŹRÓDŁA I KODYFIKACJA PRAWA DYPLMATYCZNEGO	21
1. Nazwa i rys historyczny	21
2. Dyplomacja polska	26
3. Pojęcie dyplomacji	29
4. Pojęcie prawa dyplomatycznego	30
5. Źródła prawa dyplomatycznego	31
6. Kodyfikacja prawa dyplomatycznego	34
Rozdział II. ORGANY WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE PAŃSTW W STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH	42
1. Pojęcie i podział	42
2. Organy wewnętrzne o kompetencjach w zakresie stosunków między- narodowych	44
a. Parlament — 44; b. Głowa państwa — 45; c. Premier i rząd — 47; d. Minister spraw zagranicznych i ministerstwo spraw zagranicznych — 49	
3. Minister i Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP	57
4. Inne centralne organy	62
5. Organy państwa działające za granicą	65
a. Charakter i rodzaje organów działających za granicą — 65; b. Stałe misje dyplomatyczne — 65; c. Sześć misji dyplomatycznej — 68; d. Specjalne organy <i>quasi</i> - dyplomatyczne (<i>quasi</i> -dyplomacja) i <i>quasi</i> -konsularne — 72; e. Urzędy konsularne — 74; f. Instytuty kultury, ośrodki informacyjne itp. — 75; g. Stałe przedstawicielstwa państw przy organizacjach międzynarodowych i delegacje na konferencje — 76; h. Misje specjalne <i>ad hoc</i> — 77; i. Oddziały wojskowe — 78; j. Misje wojskowe — 80; k. Okręty wojenne i inne rządowe jednostki pływające używane do celów niehandlowych — 80; l. Komisje międzynarodowe i misje obserwatorów — 81;	

m. Doraźne Siły Zbrojne ONZ — 82; n. Oddziały uczestniczące w operacjach pokojowych NATO poza obszarem tego sojuszu — 85; o. Udział przedstawicieli Polski w międzynarodowych misjach pokojowych — 85

Rozdział III. USTANAWIANIE STOSUNKÓW DYPLOMATYCZNYCH 88

1. Określenie stosunków dyplomatycznych i służby dyplomatycznej 88
2. Prawo legacji 90
3. Nawiązanie stosunków dyplomatycznych 92
4. Prawo legacji w świetle prawa wewnętrznego 93
5. Sprawa uznania a stosunki dyplomatyczne 94
 - a. Uznanie państwa — 94; b. Uznanie rządu — 96; c. Pojawienie się dwóch rządów, okupacja terytorium i zmiany systemowe oraz zmiany na stanowisku szefa państwa lub rządu — 97
6. Podmioty prawa legacji 101
 - a. Konfederacja — 100; b. Federacja — 102; c. Rządy emigracyjne, narody walczące o wyzwolenie spod obcej okupacji — 104
7. Prawo legacji Stolicy Apostolskiej 106
8. Prawo legacji krajów zależnych, niektórych małych państw, w tym utrzymujących specjalne stosunki z jednym z państw, oraz zakonu maltańskiego ... 108
 - a. Państwa zależne — 108; b. Małe państewka utrzymujące specjalne stosunki z innymi państwami — 109; c. Zakon maltański — 110

Rozdział IV. FUNKCJE DYPLOMATYCZNE 112

1. Ewolucja funkcji dyplomatycznych 112
2. Znaczenie odpowiedniego doboru, wykształcenia i przygotowania zawodowego kadr służby dyplomatyczno-konsularnej oraz rola zaplecza naukowego .. 116
3. Najważniejsze funkcje dyplomatyczne 119
 - a. Pojęcie „funkcji dyplomatycznych” — 119; b. Funkcja reprezentacyjna — 120; c. Ochrona interesów państwa wysyłającego i jego obywateli — 121; d. Funkcja negocjacyjna — 124; e. Funkcja informacyjna — 127; f. Funkcja promocyjna w dziedzinie stosunków politycznych, gospodarczych, kulturalnych i naukowych — 128; g. Funkcja konsularna — 132
4. Reprezentowanie interesów państwa trzeciego i jego obywateli 133
5. Wspólne przedstawicielstwa (ambasady, misje, konsulaty) 135

Rozdział V. RODZAJE, KLASY, RANGI, TYTUŁY SZEFÓW I CZŁONKÓW MISJI DYPLOMATYCZNYCH. ZASADY PRECEDENCJI ORAZ KORPUS DYPLOMATYCZNY 138

1. Rodzaje 138
2. Klasy 138
 - a. Pierwsza klasa — 140; b. Druga klasa — 140; c. Trzecia klasa — 141
3. Stolica Apostolska 143
4. Zasady pierwszeństwa (precedencji) między szefami misji dyplomatycznych 145
5. Zasada równości między szefami misji 147
6. Stopnie dyplomatyczne i zasady precedencji w służbie dyplomatycznej 149

7. <i>Attachés</i> wojskowi (obrony)	151
8. Korpus dyplomatyczny	155

Rozdział VI. POCZĄTEK I KONIEC FUNKCJI DYPLMATYCZNYCH 158

1. Mianowanie i objęcie funkcji przez szefa misji dyplomatycznej	158
a. Tryb mianowania ambasadora (posta) — 158; b. <i>Agrément</i> — 158; c. Listy uwierzytelniające — 163; d. Akredytacja stałego i tymczasowego <i>chargé d'affaires</i> — 167; e. Mianowanie członków personelu misji dyplomatycznej oraz kwestia jej liczebności — 168; f. Obowiązek notyfikowania — 171; g. Siedziba misji dyplomatycznej — 172	
2. Zakończenie funkcji szefa i członków misji dyplomatycznej	173
a. Różnorakie powody — 173; b. Zawieszenie stosunków dyplomatycznych — 175; c. Zerwanie i wznowienie stosunków dyplomatycznych — 176; d. Tymczasowe lub definitywne wycofanie szefa misji — 179; e. Tymczasowa ewakuacja misji — 181; f. Brak stosunków dyplomatycznych — 181; g. Utrata podmiotowości prawnomiędzynarodowej przez państwo — 182; h. Zmiany konstytucyjne i systemowe oraz zmiany na stanowisku głowy państwa — 182; i. <i>Persona non grata</i> i osoba niepożądana — 184; j. Ekspulsja — 186; k. Koniec funkcji stałego szefa misji dyplomatycznej — 187; l. Listy odwołujące — 187; m. Koniec misji pozostałych członków misji dyplomatycznej — 188	

Rozdział VII. PRZYWILEJE I IMMUNITETY DYPLMATYCZNE 189

1. Terminologia i istota	189
2. Teoretyczne aspekty instytucji przywilejów i immunitetów	190
a. Immunitet jurysdykcyjny państwa a immunitet dyplomatyczny — 190; b. Koncepcja funkcji reprezentacyjnej — 194; c. Teoria eksterytorialności — 195; d. Teoria swobody funkcji — 196	
3. Obowiązek respektowania ustawodawstwa i zwyczajów państwa przyjmującego i niemieszania się do jego spraw wewnętrznych	198
4. Zasada niedyskryminacji, wzajemności i największego uprzywilejowania ...	202
5. Odpowiedzialność za naruszenie przywilejów i immunitetów	206
6. Zakres osobowy, terytorialny i czasowy korzystania z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych	216
a. Zakres osobowy — 216; b. Zakres terytorialny — 219; c. Zakres czasowy — 221	
7. Nietykalność osobista	222
8. Status pomieszczeń misji dyplomatycznej, rezydencji, mienia oraz tzw. prawo do kaplicy	232
a. Definicja i funkcjonalny zakres uprzywilejowanego statusu pomieszczeń oraz kwestia siedziby misji dyplomatycznej — 232; b. Nietykalność pomieszczeń misji dyplomatycznych — 233; c. Prawo do kaplicy — 241; d. Majątek, fundusze (m.in. konta bankowe) misji dyplomatycznych i ich personelu — 242; e. Zwolnienie misji i jej pomieszczeń od opłat, podatków i rewizji celnej, obciążeń służby publicznej i ubezpieczeń społecznych — 246; f. Archiwa i korespondencja misji dyplomatycznej — 249; g. Korespondencja i dokumenty członków personelu misji dyplomatycznej — 250; h. Azyl dyplomatyczny — 251	
9. Immunitet jurysdykcyjny	255
a. Zasady ogólne — 255; b. Immunitet od jurysdykcji karnej — 257; c. Immunitet od jurysdykcji cywilnej — 259; d. Immunitet od jurysdykcji administracyjnej — 267; e. Broń palna — 269; f. Zeznawanie w charakterze świadka, doręczanie	

pism procesowych i występowanie w charakterze biegłego — 270; g. Zrzeczenie się immunitetu jurysdykcyjnego lub odmowa takiego zrzeczenia się — 272; h. Immunitet egzekucyjny i zrzeczenie się tegoż immunitetu — 275; i. Sposoby dochodzenia roszczeń wobec misji dyplomatycznej i jej członków — 277	
10. Komunikowanie się z władzami państwa przyjmującego, władzami i obywatelami państwa wysyłającego, swoboda poruszania się, porozumiewania się, korespondencja urzędowa, poczta dyplomatyczna, kurierzy dyplomatyczni i nadajnik radiowy 281	281
a. Komunikowanie się z władzami i obywatelami państwa przyjmującego — 281; b. Swoboda komunikowania się z własnym rządem, misjami dyplomatycznymi, urzędami konsularnymi, własnymi obywatelami itd. — 281; c. Swoboda poruszania się — 282; d. Status kuriera i poczty dyplomatycznej — 283; e. Nadajnik radiowy i inne środki łączności — 288	
11. Zwolnienia podatkowe i celne członków misji dyplomatycznej 289	289
a. Zwolnienia podatkowe — 289; b. Zwolnienia celne — 292; c. Bagaż osobisty przedstawiciela dyplomatycznego — 294	
12. Inne przywileje i immunitety, takie jak: zwolnienia od świadczeń osobistych, obciążeń wojskowych, obowiązków rejestracyjnych, zwolnienia w zakresie ubezpieczeń społecznych, zezwolenia na pracę 295	295
13. Prawo do wywieszania flagi, godła i ich ochrony 297	297
14. Pasporty dyplomatyczne, służbowe MSZ, wizy, legitymacje, <i>laissez-passer</i> , listy polecające, glejty bezpieczeństwa („żelazne listy”) 298	298
a. Pasporty dyplomatyczne i służbowe MSZ — 298; b. Wizy — 301; c. Legitymacje — 304; d. <i>Laissez-passer</i> — 306; e. Listy polecające — 306; f. Glejty bezpieczeństwa („żelazne listy”) — 307	
15. Przywileje i immunitety dyplomatyczne w okolicznościach wyjątkowych, takich jak: wojna, interwencje zbrojne, zerwanie stosunków dyplomatycznych, konflikty o charakterze wewnętrznym, stan wyjątkowy i wojenny oraz sankcje międzynarodowe 308	308

Rozdział VIII. MISJE SPECJALNE 319

1. Pojęcie i podstawy prawnomiędzynarodowe 319	319
2. Podstawowe rodzaje misji specjalnych oraz ich zakres osobowy 323	323
3. Przywileje i immunitety 324	324
a. Zakres rzeczowy — 324; b. Zakres czasowy i terytorialny — 325; c. Przywileje i immunitety głowy państwa, szefa i innych członków rządu, zwłaszcza ministra spraw zagranicznych — 327	

Rozdział IX. PRAWO DYPLMATYCZNE ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH 333

1. Rozwój i kodyfikacja oraz źródła prawa dyplomatycznego organizacji międzynarodowych 333	333
2. Pojęcie prawa dyplomatycznego organizacji międzynarodowych 337	337
3. Kwestia podmiotowości prawnomiędzynarodowej organizacji międzynarodowych oraz ich osobowości w prawie wewnętrznym państw 338	338
4. Prawo legacji organizacji międzynarodowych 339	339
5. Prawo legacji Unii Europejskiej (Wspólnot Europejskich) 340	340

6. Stałe przedstawicielstwa państw przy organizacjach międzynarodowych ...	342
7. Delegacje do organów i na konferencje organizacji międzynarodowych ...	345
8. Funkcjonariusze międzynarodowi	346
9. Funkcje organizacji międzynarodowych	349
10. Przywileje i immunitety	350
11. Przywileje i immunitety Unii Europejskiej, Rady Europy, Wspólnot Europejskich i NATO	356
a. Przywileje i immunitety samych organizacji — 356; b. Przywileje i immunitety przedstawicieli państw (delegatów) uczestniczących <i>ad hoc</i> w obradach i pracach organizacji — 356; c. Przywileje i immunitety funkcjonariuszy omawianych organizacji międzynarodowych — 357; d. Deputowani do zgromadzeń parlamentarnych omawianych organizacji — 357; e. Stałe przedstawicielstwa dyplomatyczne akredytowane przy Radzie Europy, Unii Europejskiej i NATO oraz tych organizacji w innych państwach i przy niektórych organizacjach międzynarodowych — 358; f. Podstawy prawne przywilejów i immunitetów Rady Europy, Unii Europejskiej i NATO — 359	
Rozdział X. DYPLMACJA KONFERENCYJNA (PARLAMENTARNA)	361
a. Pojęcie dyplomacji konferencyjnej — 361; b. Konferencje międzynarodowe — 362; c. Delegacje na rokowania wielostronne i konferencje — 369; d. Pełnomocnictwa — 370; e. Instrukcje negocjacyjne — 371	
Rozdział XI. AKTY DYPLMACJI, JĘZYK DYPLMATYCZNY, KURTUAZJA MIĘDZYNARODOWA, PROTOKÓŁ DYPLMATYCZNY ORAZ KORESPONDENCJA DYPLMATYCZNA	373
1. Akty dyplomacji	373
2. Język dyplomatyczny	374
3. Kurtuazja międzynarodowa, ceremoniał państwowy, etykieta oraz protokół dyplomatyczny	375
4. Korespondencja dyplomatyczna	379
a. Ogólne zasady odnoszące się do korespondencji dyplomatycznej — 379;	
b. Korespondencja na szczeblu głowy państwa, szefa i członków rządu — 380;	
c. Pisma dyplomatyczne — 381; d. Specyficzne formy przekazu stanowiska państw — 385; e. Pisma dyplomatyczne w formie półoficjalnej i prywatnej — 386; f. Depesze dyplomatyczne — 386; g. Korespondencja dyplomatyczna organizacji międzynarodowych — 386	
Rozdział XII. NAZWA, ZARYS HISTORYCZNY, POJĘCIE, ŹRÓDŁA I KODYFIKACJA PRAWA KONSULARNEGO	387
1. Nazwa i zarys historyczny	387
2. Pojęcie i źródła prawa konsularnego	391
3. Kodyfikacja prawa konsularnego	393
Rozdział XIII. USTANAWIANIE STOSUNKÓW KONSULARNYCH	397
1. Stosunki konsularne, ich nawiązywanie oraz kwestia „prawa konsulatu”	397
2. Podmioty „prawa konsulatu”	399

3. Stosunki konsularne a sprawa uznania	399
4. Ustanowienie urzędu konsularnego, jego klasy, siedziby i okręgu konsularnego ..	402
5. Okręg konsularny, sieć konsularna i siedziba urzędu konsularnego	404
6. Ustanowienie honorowego urzędu konsularnego, jego szefa, klasy, siedziby i okręgu konsularnego	406
7. Stosunki dyplomatyczne a stosunki konsularne	407

Rozdział XIV. ORGANY DO SPRAW REALIZACJI STOSUNKÓW

KONSULARNYCH	409
1. Urzędy konsularne, ich status, kategorie, klasy oraz struktura organizacyjna	409
2. Klasy kierowników urzędów konsularnych	411
3. Urzędnicy konsularni	414
a. Zawodowi urzędnicy konsularni — 414; b. Honorowi urzędnicy konsularni — 415	
4. Pracownicy konsularni	419
5. Członkowie personelu służby	419
6. Członkowie personelu prywatnego	420
7. Pracownicy i personel służby honorowych urzędów konsularnych	420
8. Mianowanie członków urzędu konsularnego oraz kwestia obywatelstwa ...	420
9. Zasady pierwszeństwa	422
10. Kwestia przedstawicielskiego charakteru konsula oraz jedności służby dyplomatycznej i konsularnej	423
11. Korpus konsularny	424

Rozdział XV. FUNKCJE KONSULARNE

1. Uwagi ogólne	426
2. Ochrona interesów państwa wysyłającego i jego obywateli	431
3. Funkcje konsularne o charakterze administracyjnym, sądowym, notarialnym, urzędnika stanu cywilnego oraz w sprawach spadkowych, opieki, kurateli i przyjmowania przedmiotów wartościowych do depozytu urzędu konsularnego	436
a. Funkcje konsularne o charakterze administracyjnym — 436; b. Funkcje o charakterze sądowym — 439; c. Pełnienie przez urzędnika konsularnego funkcji notariusza — 443; d. Funkcje konsularne w sprawach spadkowych — 444; e. Funkcje konsularne w zakresie opieki i kurateli — 445; f. Przyjmowanie do depozytu urzędu konsularnego — 445	
4. Funkcje konsula w dziedzinie żeglugi morskiej i powietrznej	446
5. Funkcje konsularne w dziedzinie promocji stosunków gospodarczych i handlowych	449
6. Funkcja promocyjna w dziedzinie stosunków kulturalnych i naukowych	452
7. Funkcja informacyjna	453
8. Funkcje polityczne i specyficzne zadania o charakterze dyplomatycznym ...	454
9. Możliwość pełnienia funkcji konsularnych przez członka misji dyplomatycznej	455
10. Dokonywanie aktów dyplomatycznych przez urzędników konsularnych	457
11. Powierzenie konsulowi reprezentacji państwa wysyłającego przy organizacji międzynarodowej	458
12. Wykonywanie funkcji konsularnych w państwie trzecim	459

13. Wykonywanie funkcji konsularnych na rzecz państwa trzeciego	460
14. Mianowanie tej samej osoby urzędnikiem konsularnym przez dwa lub więcej państw	461
15. Funkcje konsułów honorowych	462

Rozdział XVI. POCZĄTEK I KONIEC FUNKCJI KONSULARNYCH

1. Mianowanie i dopuszczanie do wykonywania funkcji kierownika urzędu konsularnego	464
a. Listy komisyjne — 466; b. <i>Exequatur</i> — 468; c. Tymczasowe dopuszczenie do wykonywania funkcji kierownika urzędu konsularnego — 470; d. Tymczasowe wykonywanie funkcji kierownika urzędu konsularnego — 471	
2. Zakończenie funkcji konsularnych	472
3. Początek i koniec funkcji konsula honorowego	474
4. Obowiązek notyfikowania państwu przyjmującemu o nominacjach, przybyciu i wyjazdach oraz wszelkich zmianach w składzie osobowym urzędów konsularnych	475

Rozdział XVII. PRZYWILEJE I IMMUNITETY KONSULARNE

1. Teoria funkcji w odniesieniu do przywilejów i immunitetów konsularnych ...	476
2. Niestosowanie dyskryminacji, zasada wzajemności i największego uprzywilejowania	477
3. Odpowiedzialność państwa przyjmującego z tytułu naruszenia przywilejów i immunitetów konsularnych	477
4. Obowiązek poszanowania ustawodawstwa państwa przyjmującego i niemieszania się do jego spraw wewnętrznych	478
5. Zakres osobowy i rzeczowy przywilejów i immunitetów konsularnych, prywatna działalność członków personelu urzędu konsularnego oraz kwestie związane z ich obywatelstwem	478
6. Zakres czasowy przywilejów i immunitetów konsularnych	482
7. Swoboda poruszania się, zakres terytorialny przywilejów i immunitetów konsularnych oraz przejazd przez państwa trzecie (transytowe)	484
8. Nietykalkość osobista	486
9. Immunitet jurysdykcyjny	489
a. Uwagi ogólne — 489; b. Immunitet od jurysdykcji karnej — 491; c. Immunitet od jurysdykcji cywilnej — 493; d. Immunitet od jurysdykcji administracyjnej — 494	
10. Składanie zeznań w charakterze świadka, występowanie w charakterze biegłego lub tłumacza, przedstawianie korespondencji i dokumentów oraz doręczanie pism sądowych i wykonywanie rekwizycji sądowych	495
11. Zrzeczenie się przywilejów i immunitetów konsularnych	498
12. Swoboda porozumiewania się z obywatelami państwa wysyłającego oraz władzami państwa przyjmującego	499
13. Obowiązek powiadamiania o zatrzymaniu i aresztowaniu obywateli państwa wysyłającego	500
14. Zawiadomienie o przypadkach zgonów, opiece lub kurateli, rozbiciu statków i wypadkach lotniczych	503
15. Porozumiewanie się z władzami państwa przyjmującego — kwestia języka obowiązującego w korespondencji urzędowej	504

16. Swoboda komunikowania się, kurier i poczta konsularna, korespondencja urzędowa	505
17. Zwolnienie od opłat i podatków członków urzędu konsularnego	506
18. Zwolnienie od opłat celnych i rewizji celnej	508
19. Zwolnienie od świadczeń osobistych i rzeczowych, od rejestracji cudzoziemców, od zezwoleń na pracę, od ubezpieczeń społecznych oraz obciążeń wojсковych	510
20. Przywileje i immunitety dotyczące urzędu konsularnego i pomieszczeń konsularnych	511
a. Pojęcie pomieszczeń konsularnych — 511; b. Kwestia nietykalności pomieszczeń konsularnych — 512; c. Majątek, konta w banku i środki lokomocji — 515; d. Archiwa konsularne i korespondencja urzędowa — 516; e. Status rezydencji kierownika urzędu konsularnego i pozostałych członków urzędu konsularnego — 517	
21. Kwestia udzielania azylu w pomieszczeniach konsularnych	518
22. Zwolnienia urzędu konsularnego od podatków, opłat celnych i rewizji celnej oraz ułatwienia przy nabywaniu pomieszczeń urzędu konsularnego	519
23. Prawo urzędu konsularnego do używania flagi i godła państwowego	520
24. Sytuacja członków urzędu konsularnego, ochrona pomieszczeń i archiwów konsularnych oraz interesów państwa wysyłającego w okolicznościach wyjątkowych, a szczególnie zerwania stosunków konsularnych i konfliktu zbrojnego	521
25. Przywileje i immunitety honorowych urzędników konsularnych i członków ich rodzin oraz personelu honorowego urzędu konsularnego	523

WYBRANA LITERATURA	528
---------------------------------	------------

Konwencja Wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych sporządzona w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r.	533
---	------------

Konwencja Wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r.	544
--	------------

SKOROWIDZ PRZEDMIOTOWY	567
-------------------------------------	------------